

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук Вишнівської Наталії Володимирівни на дисертацію Філоненко Лесі Вікторівни «Формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів», представленій на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання

Актуальність дослідження обраної теми обумовлена необхідністю докорінних змін у різних сферах життєдіяльності сучасного українського суспільства, пошуком ефективних шляхів гуманізації виховання підростаючого покоління.

У цьому контексті актуальності набуває проблема формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів, оскільки більшість вихованців цих закладів – педагогічно занедбані діти, для яких характерними є зниження емпатії, вияв зневаги, грубості, агресії по відношенню до молодших і слабких.

Таким чином, можна з усією відповідальністю стверджувати, що тема, обрана Л. В. Філоненко для дисертаційної роботи, є актуальною.

Тема дисертації Л. В. Філоненко виконана в межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія моніторингу якості педагогічної діяльності» (державний реєстраційний номер 0108U001064). Тему дисертації затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 27.02.1023 р.) й узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 737 від 03.07. 2013 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Чітко визначений науковий апарат дослідження – об'єкт, предмет, мета, завдання, окреслено методи дослідження, розкрито його наукову новизну та практичне значення, наведено дані про впровадження та

апробацію результатів дослідження.

Дисертантка ставить за мету – на основі теоретичного узагальнення досліджуваної проблеми й аналізу результатів діагностування обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів.

Завдання, які розв'язувалися автором у дисертаційному дослідженні, свідчать про його логічну послідовність, наукову новизну і методологічну обґрунтованість.

Дисертанткою уточнено сутність понять «ціннісне ставлення до іншої людини» як інтегративне новоутворення, яке визначається гуманістичною етикою і мораллю та базується на таких моральних цінностях, як повага гідності, рівноправ'я, доброзичливість, виваженість, самодостатність, готовність до конструктивного діалогу; та «формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів», як спеціально організований процес, який визначає ставлення до іншої людини як найвищої цінності, суб'єкта життя, спрямований на поєднання знань про такі моральні цінності, як повага гідності, рівноправ'я, доброзичливість, виваженість, самодостатність, готовність до конструктивного діалогу, уявлень про способи їх вияву та уміння керуватися ними у власній діяльності.

Хотілося б насамперед відзначити ґрунтовність й усебічність проведеного дисертанткою аналізу проблеми, що дозволило розкрити особливості формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів.

Цілком доречним уявляються визначені дисертанткою критерії з відповідними показниками: емоційно-ціннісний (позитивне ставлення до інших людей, бажання інтеріоризувати базові моральні цінності, володіння навичками моральної оцінки і самооцінки, прагнення діяти відповідним чином, налаштованість на прояви гуманізму по відношенню до інших); когнітивний (знання і уявлення школярів про ціннісне ставлення до іншої людини, повагу гідності, рівноправ'я, доброзичливість, виваженість,

самодостатність, усвідомлення необхідності дотримуватись принципів гуманістичної етики і моралі у своєму житті, усвідомлення відповідальності за можливі наслідки своїх вчинків); діяльнісний (готовність послуговуватися моральними знаннями та цінностями у своїй поведінці, здатність до конструктивного діалогу, уміння мобілізувати гуманістичні устремління і досвід для вирішення життєвих проблем у різних обставинах, протидіяти злу і насильству, контролювати і регулювати свою поведінку, діяти морально за власною спонукою, а не під тиском чи вимогою оточуючих).

Ґрунтуючись на останніх, Л. В. Філоненко добирає відповідний діагностичний інструментарій для визначення рівнів сформованості ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів: спостереження, бесіди, інтерв'ювання, написання міні творів «Інша людина в моєму житті», анкетування «Ціннісні орієнтації», метод словесних асоціацій, дискусії, тестування (тести: В. Бойко, В. Маркова, Т. Лірі), самотестування «Оцінка своєї поведінки в конфліктній ситуації» (А. Аджиєва), адаптована методика О. Третяк «Очі в очі», сюжетно-рольова гра «Одна родина»; педагогічні спостереження; аналіз життєвих та спеціально змодельованих ситуацій.

Заслуговують на увагу визначені та обґрунтовані педагогічні умови формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів, а саме: оновлення і впровадження варіативного змістово-методичного забезпечення процесу формування ціннісного ставлення до іншої людини; залучення учнів шкіл-інтернатів до ціннісно орієнтованої діяльності; гуманізація взаємин в системі «педагог–учень», «учень–учень»; теоретико-методична та організаційна підготовка вихователів шкіл-інтернатів до формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів.

Важливим і цінним для педагогічної практики є розробка методики діагностики рівнів сформованості ціннісного ставлення до іншої людини; форм і методів формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів (етичні бесіди, виховні години, філософські заняття, тренінг просоціальної поведінки «Мій моральний вибір»); програми семінару для

вихователів шкіл-інтернатів «Формуємо ціннісне ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів».

Висновки дисертації достатньо виважені, логічні, достовірні, науково обґрунтовані й відповідають поставленим завданням.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 17 одноосібних публікаціях, зокрема – 8 статей відображають основні наукові результати, 8 – апробаційного характеру, 1 – додатково висвітлює наукові результати.

Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Основні положення дисертації широко апробовані на 9-ти наукових конференціях різних рівнів та інших наукових заходах.

Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер статей дисертанта, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають дослідницьку проблему формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів. Вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію, вона є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Філоненко Лесі Вікторівни «Формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів», дозволимо висловити деякі побажання і вказати на дискусійні моменти:

1. Вважаємо, що дослідження значно виграло б за умови вивчення зарубіжного досвіду з проблеми формування ціннісного ставлення до іншої людини.

2. Схвалюючи загалом запропоновані педагогічні умови формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів, вважаю, що їх обґрунтування набуло би значно більшої аргументації в разі застосування для цього, крім аналізу й узагальнення наукової літератури, результатів констатувального етапу експерименту, інших наукових методів, наприклад, факторного аналізу. Доречно також було б виявити вагомість впливу кожної з педагогічних умов на формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів.

3. У додатках дисертації доцільно було б представити розробки філософських занять, виховних годин, дискусій тощо.

4. Дисертація значно виграла б, якби містила підрозділ з методичними рекомендаціями щодо формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів.

5. У тексті дисертації, а також у списку використаних джерел трапляються незначні стилістичні та орфографічні помилки.

Висловлені побажання і зауваження не знижують наукової цінності дисертації, не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження і є приводом для наукової дискусії.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації.

Структурна побудова та зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації.

Загальний висновок

Дисертація Філоненко Лесі Вікторівни «Формування ціннісного ставлення до іншої людини в учнів шкіл-інтернатів» є самостійним завершеним дослідженням, відповідає пунктам 9, 10, 12–14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого

наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р., № 567, а її автор Філоненко Леся Вікторівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
початкової освіти педагогічного інституту
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Виснівська

Н. В. Вишнівська

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
Вишнівська Н.В.
(ПІБ)
Молитько П.
(підпис) 04.03.2013р